

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 74/2018-40

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. apríla 2018 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa, zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Sergeja Kohuta (sudca spravodajca) prerokoval prijatú sťažnosť maloletých [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených ich matkou [REDACTED], [REDACTED], právne zastúpených advokátom Mgr. Vladimírom Šárnikom, advokátska kancelária, Rožňavská 2, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Nitra v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Er 1376/2015 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo maloletých [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Nitra v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Er 1376/2015 p o r u š e n é b o l i .

2. Maloletým [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadosťučinenie každému v sume po 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré im je Okresný súd Nitra p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Nitra je p o v i n n ý uhradiť maloletým [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 396,05 € (slovom tristodevät'desiatšesť eur a päť centov) na účet ich právneho zástupcu Mgr. Vladimíra Šárnika, Rožňavská 2, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 74/2018-19 z 25. januára 2018 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť maloletých [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovatelia“), zastúpených [REDAKOVANÉ] (ďalej len „matka maloletých“), vo veci namietaného porušenia ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Er 1376/2015 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

Sťažovatelia v sťažnosti uviedli, že 28. decembra 2015 súdny exekútor požiadal okresný súd o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie pre vymoženie výživného pre nich na základe rozsudku okresného súdu č. k. 11 P 311/2013-32 zo 4. decembra 2013 proti povinnému [REDAKOVANÉ] (ďalej len „povinný“). Dňa 5. januára 2016 okresný súd

vydal pre súdneho exekútora poverenie na vykonanie exekúcie a 21. januára 2016 vydal súdny exekútor upovedomenie o začatí exekúcie.

Od podania návrhu na vykonanie exekúcie pre vymoženie výživného pre sťažovateľov uplynuli skoro dva roky a o všetkých námietkach a návrhoch povinného nie je dodnes právoplatne rozhodnuté, čo súdnemu exekútorovi znemožňuje pokračovať vo výkone exekúcie.

Okresný súd vo veci včas nekonal a pokiaľ konal, tak nezriedka neefektívne a nesprávne.

Predmetom konania je výživné pre maloleté deti, ide teda o vec, ktorá podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyžaduje výnimočnú rýchlosť konania. Okresný súd však veci nevenoval náležitú pozornosť, konal sporadicky a neefektívne. Naliehavosť veci vyplýva aj zo skutočnosti, že povinný uhrádza sťažovateľom iba symbolické výživné vo výške 27,13 € mesačne každému namiesto výživného vo výške 120 € a 110 €, resp. po znížení vo výške 90 € a 80 € mesačne, čo ich vystavuje existenčnému ohrozeniu. Matka maloletých zabezpečuje ich výživu iba pomocou náhradného výživného podľa zákona č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Nečinnosťou okresného súdu tak došlo podľa sťažovateľov k porušeniu ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovatelia sa domáhali odstránenia nečinnosti okresného súdu sťažnosťou na prieťahy z 9. mája 2017. Predsedníčka okresného súdu na sťažnosť reagovala listom sp. zn. Spr. 1962/2017 z 9. júna 2017, v ktorom existenciu prieťahov vysvetlila nedostatočným personálnym obsadením a značnou zaťaženosťou exekučného oddelenia.

Sťažovatelia navrhli, aby ústavný súd o ich sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„1. Právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Nitra v súdnom konaní vedenom pod sp. zn. 14Er/1376/2015 porušené bolo.

2. Sťažovateľom sa priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 4 000,- € pre každého z nich, ktoré je Okresný súd Nitra povinný vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresnému súdu Nitra prikazuje v súdnom konaní vedenom pod sp. zn. 14Er/1376/2015 konať bez prietahov.

4. Okresný súd Nitra je povinný nahradiť sťažovateľom trovy právneho zastúpenia k rukám advokáta do 30 dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

Na výzvu ústavného súdu sa okresný súd vyjadril k sťažnosti prípisom sp. zn. Spr 1643/2017 (doručeným ústavnému súdu 21. marca 2017), v ktorom uviedol najmä:

„... Zo spisu sp. zn. 14 Er/1376/2015... vyplýva, že exekučné konanie sa začalo dňa 23.12.2015 podaním návrhu na vykonanie exekúcie a na žiadosť súdneho exekútora Mgr. Romana Vozára súd dňa 05.01.2016 vydal súdnemu exekútorovi poverenie na vykonanie exekúcie pod č. 5403 0188910.

Dňa 15.02.2016 doručil súdny exekútor súdu na rozhodnutie námietky povinného zo dňa 11.02.2016 proti exekúcii, trovám exekúcie, ako aj návrh na odklad exekúcie. Úpravou zo dňa 10.03.2016 súd nariadil doručiť námietky a návrh na odklad exekúcie práv. zástupcovi oprávnených na vyjadrenie. Dňa 11.03.2016 doručil právny zástupca oprávnených súdu požadované vyjadrenie. Súdny exekútor sa k námietkam povinného vyjadril dňa 16.02.2016, ktoré bolo súdu doručené dňa 17.02.2016.

Okresný súd Nitra dňa 22.08.2016 vydal uznesenie č. k. 14Er/1376/2015-62, ktorým zamietol námietky povinného proti exekúcii a dňa 23.08.2016 vydal uznesenie č. k. 14Er/1376/2015-66... Dňa 02.09.2016 bola doručená na súd sťažnosť oprávnených proti uzneseniu 14Er/1376/2015-66 zo dňa 23. 8. 2016, v časti výroku o ďalších trovách exekúcie. Dňa 21.09.2016 bola doručená na súd sťažnosť povinného voči uzneseniu č. k. 14Er/1376/2015-62 zo dňa 22.08.2016, ktorým súd zamietol námietky povinného proti exekúcii. Podaním zo dňa 03.11.2016 právny zástupca oprávnených urgoval rozhodnutie

o odklade exekúcie, o ktorom návrhu zo strany povinného súd zatiaľ nerozhodol. Dňa 22.11.2016 súd uznesením č. k. 14Er/1376/2015-85 povolil odklad exekúcie do právoplatného rozhodnutia Krajského súdu v Nitre vo veci podaného odvolania voči uzneseniu Okresného súdu Nitra č. k. 11P/164/2015- 273 zo dňa 27.06.2016. Dňa 04.01.2017 bolo doručené súdu odvolanie oprávnených proti uzneseniu o povolení odkladu exekúcie. Úpravou zo dňa 13.01.2017 súd nariadil doručiť odvolanie práv. zástupkyňi povinného a vyzval ju na vyjadrenie k predmetnému odvolaniu. Vyjadrenie súdu nebolo doručené. Následne dňa 05.04.2017 bol spis sp. zn. 14Er/1376/2015 predložený Krajskému súdu v Nitre na rozhodnutie o odvolaní. Odvolací súd uznesením č. k. 6CoE/14/2017-139 zo dňa 25.09.2017 napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušil z dôvodu, že rozhodnutie Krajského súdu v Nitre, pre ktoré bol odklad napadnutým uznesením povolený, nadobudol právoplatnosť a tým zanikli dôvody pre ktoré bolo predmetné rozhodnutie vydané. Spis sp. zn. 14 Er/1376/2015 bol vrátený tunajšiemu súdu dňa 17. 10. 2017. Súdny exekútor dňa 05.01.2018 žiadal o vyznačenie doložky právoplatnosti na uznesení odvolacieho súdu, ktoré nadobudlo právoplatnosť dňa 02.01.2018... Sudkyňa uznesením č. k. 14 Er/1376/2015-152 zo dňa 14.03.2018 rozhodla tak, že sťažnosť povinného proti uzneseniu č. k. 14 Er/1376/2015-62 zo dňa 22.08.2016 zamietla, exekúciu v časti vymáhania bežného výživného na mal. deti za obdobie od 01.12.2015 zastavila a sťažnosť oprávnených proti uzneseniu č. k. 14 Er/1376/2015-66 zo dňa 23.08.2016 zamietla...

Zo spisového materiálu sp. zn. 14 Er/1376/2015 vyplýva že v priebehu exekučného konania súd rozhodoval o viacerých návrhoch účastníkov konania a z dôvodu podaného odvolania voči rozhodnutiu o povolení odkladu bol spis predložený odvolaciemu súdu dňa 05. 04.2017, odkiaľ sa vrátil po 6-tich mesiacoch.

K narušeniu plynulosti konania na súde prvej inštancie došlo v období od 11.03.2016, kedy súd obdržal vyjadrenie oprávnených k námietkam, do 22.08.2016, kedy o námietkach rozhodol, t.j. 5 mesiacov, v období od 11.03.2016, kedy súd obdržal vyjadrenie k návrhu na odklad exekúcie, do 22.11.2016, kedy súd rozhodol o odklade exekúcie t.j. 8 mesiacov a od septembra 2016, kedy boli podané sťažnosti proti rozhodnutiu súdu o ďalších trovách exekúcie a rozhodnutiu súdu o zamietnutí námietok povinného proti exekúcii, do 14.03.2018, kedy súd o sťažnostiach rozhodol, t.j. 17 mesiacov, pričom ale z dôvodu, že proti rozhodnutiu súdu o odklade exekúcie bolo podané odvolanie a súd považoval za potrebné skôr ako rozhodne o sťažnostiach predložiť spis na rozhodnutie

odvolaciemu súdu, nemožno obdobie od predloženia spisu Krajskému súdu v Nitre do jeho vrátenia t.j. od 05.04.2017 do 17.10.2017, považovať za zbytočné prietahy v konaní. Z dôvodu uvedeného zistenia bola vyhodnotená ako opodstatnená i sťažnosť právneho zástupcu oprávnených na prietahy v konaní podaná na tunajší súd dňa 15.05. 2017 a vedená pod Spr. 1962/2017.

Narušenie plynulosti konania bolo spôsobené jednak neprimeranou zaťaženosťou exekučného oddelenia, kde sme viedli viac ako 115 tisíc exekúcií /v súčasnej dobe evidujeme ešte 109 tisíc prebiehajúcich exekúcií/, ako aj z dôvodu nedostatočného personálneho obsadenie tohto oddelenia a opakovaného odchodu vyšších súdnych úradníkov. Napriek tomu, že uvedené okolnosti nemajú vplyv na rozhodnutie ústavného súdu o prietahoch v konaní, za účelom vysvetlenia daného stavu považujem za potrebné uviesť, že práve okolnosti, spočívajúce v nedostatočnom personálnom obsadení súdu a neúmernej zaťaženosti sudcov, vyšších súdnych úradníkov a ostatných zamestnancov, majú za následok objektívnu nemožnosť vybavovať pridelenú agendu v kratších lehotách, čo sa potom prejavuje v celkovej neprimeranej dĺžke súdnych konaní. Žiaľ služobný úrad nemá aktuálne možnosti na zabezpečenie takého personálneho obsadenia súdu, ktoré by umožnilo všetky veci prerokovávať bez zbytočných prietahov...“

Okresný súd oznámil, že netrvá na tom, aby sa o prijatej sťažnosti konalo ústne pojednávanie.

K vyjadreniu okresného súdu sťažovateľa nezaujali stanovisko. Právny zástupca 27. marca 2018 oznámil, že sťažovateľa súhlasia s upustením od prejednávania sťažnosti na ústnom pojednávaní.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie ich vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná.

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie vecí v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03).

Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti konštantne vychádza z názoru, že účelom práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu (napr. II. ÚS 26/95).

Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Základnou povinnosťou súdu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní mohlo dôjsť k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a rovnako práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Dôležitým kritériom je aj povaha veci, teda to, o čo v konaní ide. Hodnotenie tohto je súčasťou prvého kritéria.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že exekučné konanie vedené pre vymozenie výživného pre maloleté deti je vec, ktorej povaha si vyžaduje osobitnú starostlivosť všeobecného súdu o naplnenie účelu súdneho konania. Vec nemožno považovať za právne ani fakticky zložitú. Zložitost'ou veci nezdôvodňuje dĺžku konania ani okresný súd.

2. Správanie s'ťažovateľov v napadnutom konaní je druhým kritériom pri rozhodovaní, či v konaní pred okresným súdom došlo k zbytočným priet'ahom. Ústavný súd konštatuje, že s'ťažovatelia nemali žiadny podiel na priet'ahoch v konaní.

3. Okresný súd sám uznal svoju nečinnosť v období od 11. marca 2016 do 22. augusta 2016 (5 mesiacov), od 22. augusta 2016 do 22. novembra 2016 (3 mesiace) a od septembra 2016 do 14. marca 2018 (17 mesiacov). Ústavný súd preštudovaním spisového materiálu vzťahujúceho sa na vec dospel k rovnakému záveru. Z uvedeného vyplýva, že okresný súd bol bez relevantného dôvodu v priebehu napadnutého konania nečinný v rozsahu viac ako 2 rokov.

Okresný súd zdôvodnil svoju nečinnosť najmä „*neprimeranou zaťaženosťou exekučného oddelenia... ako aj z dôvodu nedostatočného personálneho obsadenie tohto oddelenia a opakovaného odchodu vyšších súdnych úradníkov*“.

K tomu ústavný súd uvádza, že už v podobných súvislostiach opakovane vo svojej stabilizovanej judikatúre vyslovil (napr. II. ÚS 518/2012, III. ÚS 201/2014), že nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa má zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prieťahy, a to len v tom prípade, ak sa na ten účel prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí – a teda vykonanie spravodlivosti bez zbytočných prieťahov. I keď nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či zákonného sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripísať na ťarchu účastníkov súdneho konania a mieru ochrany ich práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na dlhodobobmedzené personálne kapacity príslušných súdov (napr. I. ÚS 119/03).

Vzhľadom na celkovú dĺžku napadnutého konania, ako aj vzhľadom na uvedené obdobia nečinnosti okresného súdu ústavný súd dospel k záveru, že v danej veci bolo postupom okresného súdu porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

Ústavný súd aj napriek záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu v sťažnosti označených práv, neprikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov vzhľadom na to, že okresný súd uznesením č. k. 14 Er 1376/2015-152 zo 14. marca 2018 rozhodol v merite vecí. Uznesenie nadobudlo právoplatnosť 20. marca 2018 v I. a III. výroku a 4. apríla 2018 v II. výroku.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda boli porušené, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovatelia žiadali priznať im finančné zadosťučinenie v sume 4 000 € pre každého z nich. Priznanie finančného zadosťučinenia ich právny zástupca vo vzťahu k samotným sťažovateľom osobitne neodôvodnil. Ako argument k požiadavke priznania finančného zadosťučinenia pre maloletých sťažovateľov ich právny zástupca uviedol: „Dôsledkom

neefektívnej činnosti štátu tak v exekučnom, ako aj v trestnom konaní je okrem porušenia práv sťažovateľov aj záťaž pre štátny rozpočet, keďže štát za povinného plní časť vyživovacej povinnosti prostredníctvom náhradného výživného.“

Ústavný súd konštatuje, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia nie je náhrada škody spôsobená sťažovateľovi (napr. III. ÚS 75/01, II. ÚS 68/2012) a ani inému subjektu. Aj vzhľadom na uvedené ústavný súd považoval za primerané priznať sťažovateľom po 1 000 € každému z nich (bod 2 výroku tohto nálezu).

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia Mgr. Vladimírom Šárnikom.

Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie, prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Úhrada za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2017 predstavuje pri dvoch sťažovateľoch spolu s režijným paušálom sumu 330,04 €. Keďže advokát je platcom dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Trovy právneho zastúpenia vrátane započítania DPH a režijného paušálu boli priznané v celkovej sume 396,05 €.

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet advokáta Mgr. Vladimíra Šárnika v lehote uvedenej v bode 3 výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. apríla 2018